

УДК 338.514

О. В. Митяй,
здобувач кафедри фінансів і кредиту, УНУС

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В статті розкрито та узагальнено теоретичні основи сутності категорії «прибуток» в контексті сучасних економічних уявлень та розглянуто об'єктивні основи його формування в умовах ринкової економіки.

In the article the theoretical bases and generalized nature of the category of "income" in the context of current economic ideas and is considered an objective basis of its formation in a market economy.

Постановка проблеми. Теорія прибутку є основою в системі економічних категорій і від науково - обґрунтованого її трактування значною мірою залежить об'єктивність оцінки економічної ефективності через систему відповідних показників. Важливість трактування даної категорії обумовлюється як теоретичними, так і прикладними аспектами вирішення цієї проблеми. Разом із тим, теорія прибутку є найпростішою і в той же час найскладнішою категорією ринкової економіки, що потребує подальшого дослідження теоретичних основ її сутності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питаннями, пов'язаними з трактуванням сутності прибутку займаються багато вчених і практиків, зокрема: М. М. Павлишенко, А. М. Поддєрьогін, П. Т. Саблук, М. Ф. Огійчук, М. І. Беленкова та багато інших. В той же час, не всі питання щодо цієї проблеми досліджені, що і обумовило актуальність зазначеної проблеми. Необхідність науково - обґрунтованого трактування змісту поняття «прибуток» цілком закономірна, оскільки він є чи не найважливішою економічною категорією, без вивчення якої неможливо визначити науковий підхід до вирішення концептуальних питань щодо підвищення ефективності виробництва.

Постановка завдання: дослідити та узагальнити науково-теоретичні основи сутності категорії «прибуток» в контексті сучасних економічних уявлень і підходів учених на нинішньому етапі розвитку економічної теорії.

Вклад основного матеріалу досліджень. Результати наукових досліджень свідчать, що сучасні дослідники здебільшого досліджують напрацювання теорії прибутку, які здійснили економісти XIX - початку XX ст., пристосовуючи їх до нових умов. Узагальнення розмаїття методологічних підходів до визначення сутності прибутку зводиться до наступного (рис. 1.)

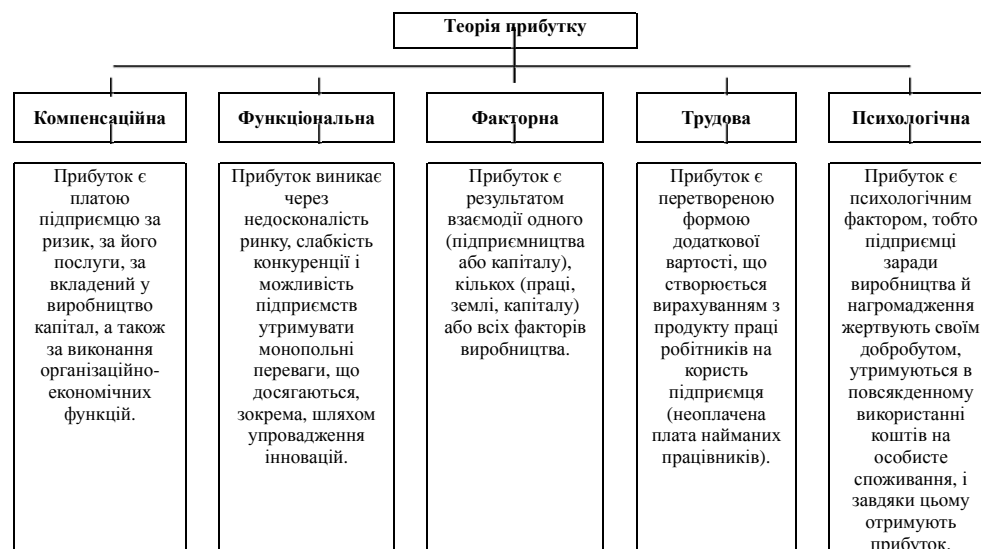

Рис. 1. Основні теорії прибутку та їх стисла характеристика

Аналіз літературних джерел свідчать, що сучасними дослідниками доповнено вищеперераховані поняття теорії прибутку відповідно до ринкових умов господарювання.

Істотного поширення набуло дослідження, відповідно до якого сутність категорії «прибуток» трактується з використанням одночасно декількох теорій. Так, відомий американський економіст П. Самуельсон розглядає прибуток з ряду виокремлених теорій, зокрема:

- «продуктивності капіталу», відповідно до якої прибуток є результатом його функціонування;
- теорії «утримання», за якої прибуток є винагородою капіталіста за утримання від споживання та за підприємницьку активність;
- теорії «виробничої функції».

Він зазначає, що прибуток є також функцією науково-технічного прогресу, оскільки в разі браку нововведень за умов статичної, повної та вільної конкуренції прибуток не буде створено, власники капіталу отримають лише заробітну плату за підприємницьку діяльність та позичковий відсоток на капітал. У цілому ж П. Самуельсон виокремлює наступні точки зору на трактування категорії «прибуток», як:

- дохід від факторів виробництва (відсоток, рента, заробітна плата);
- винагорода за підприємницьку діяльність і запровадження технічних удосконалень;
- плата за ризик, невизначеність;
- монопольний дохід, тобто він породжується монопольним становищем [1, с. 221-237].

Дослідження теорії прибутку свідчить, що широкого поширення набула концепція революції в доходах, яскравим представником якої є американський економіст Д. Гелбрей. Сутність даної теорії полягає в тому, що за умов, коли власники й підприємці дистанціюються від управлінських рішень, то управління підприємствами передається найманим менеджерам, що суттєво впливає на статутну діяльність підприємництва. Внаслідок цього, рушійним мотивом виробництва стає не прибуток, а задоволення потреб працюючих. На цій основі прибуток, як економічна категорія, нівелюється, відбувається вирівнювання доходів різних соціальних верств населення, які отримують доходи відповідно до участі кожного у процесі виробництва.

**Розроблено автором*

Оскільки кожен із наведених у таблиці видів прибутку є більш-менш зрозумілим, то ми вважаємо, що немає потреби у висвітленні їхньої сутності. Внаслідок цього зазначимо, що в законодавчому полі України термін «прибуток» трактується з кількісної точки зору й визначення не суперечать одне одному.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що прибуток - це економічна категорія, яка представляє собою сукупність економічних відносин, що відображають результат ефективної взаємодії всіх факторів виробництва у формі додаткового продукту, і є частиною доходу (виручки) підприємства, що залишається після покриття понесених у процесі господарської діяльності витрат. Як об'єктивна економічна категорія прибуток створюється в сфері виробництва та реалізується в процесі обміну. Разом із цим, слід зазначити, що абсолютний розмір прибутку не може бути достатньою основою для характеристики ефективності роботи підприємства, оскільки величина отриманого прибутку залежить (за інших рівних умов) від обсягу виробництва, який зумовлюють багато інших чинників. Тому ефективність роботи господарюючого суб'єкта визначають за відносними показниками, які відображають ступінь прибутковості щодо того чи іншого фактора виробництва, а тому підходи до інтерпретації категорії «прибутковість» стануть перспективною подальших наукових досліджень автора.

Література:

1. Самуельсон П. Экономика / П. Самуельсон // Том 2. - Москва. - МГП «Алгон». - ВНИИСИ.-1992, 414 с.
2. Макконнелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика // К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю : Пер. с 14-го англ. изд. -М.: ИНФРА-М, 2004. -XXXVI, 972 с.
3. Мочерний С. В. Політична економія: Навч. посіб. / С. В. Мочерний, Я. С. Мочерна. -2-ге вид; випр. і доп. - К.: Знання, 2007. - 684 с.
4. Фінанси підприємств : Підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін - 4-те вид., перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2002. - 458 с.
5. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : Підручник / В. Г. Андрійчук. - К. :КНЕУ, 2002.-624 с.
6. Огійчук М.Ф. Формування прибутку в аграрних підприємствах і його облік/ М.Ф. Огійчук, М.І. Беленкова// Актуальні проблеми державного управління: зб.наук. праць.-Харьків, 2002.-№2(13).- С.98-102

Стаття надійшла до редакції 23.11.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"